

PAUL D. WILLIAMS (RED.)

*Studia Bezpieczeństwa*Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kraków 2012, 568 s.

(Maria Heliodora Ryszkowska)

RECENZJE

Praca pod redakcją naukową Paula D. Williama, pt. *Studia Bezpieczeństwa* została opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 2012 r. Jest to przekład angielskojęzycznej publikacji *Security Studies. An Introduction* z 2008 r. Książka ma postać podręcznika akademickiego, zawierającego obszerny zbiór kluczowych teorii naukowych, terminów oraz problemów badawczych związanych z tematyką bezpieczeństwa.

Wśród autorów poszczególnych rozdziałów recenzowanej pracy są światowej sławy eksperci, zawodowo zajmujący się tą problematyką, profesorowie nauk politycznych i stosunków międzynarodowych, dziekani wydziałów i dyrektorzy ośrodków badawczych, podejmujących zagadnienia z dziedziny studiów bezpieczeń-

stwa. Są to pracownicy naukowcy i wykładowcy wyższych uczelni z Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii, a także Francji, Turcji, Hiszpanii i Szwajcarii. Wśród nich do najbardziej znanych należą Lawrence Freedman – członek Akademii Brytyjskiej, odznaczony Orderem Imperium Brytyjskiego oraz Orderem św. Michała i św. Jerzego, Colin McInnes – członek grupy ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia, badacz związków pomiędzy zdrowiem a polityką zagraniczną i bezpieczeństwa, Paul R. Pillar – były agent CIA i profesor na Uniwersytecie Georgetown w Stanach Zjednoczonych oraz Thomas G. Weiss – były Starszy Inspektor ds. ekonomicznych Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, uhonorowany Grand Prix Humanaire de France.

W zespole niemal 40 autorów omawianej publikacji znajdują się także osoby mniej doświadczone, które dopiero rozpoczynają badania w zakresie bezpieczeństwa: studenci, doktoranci i adiunkci nauk politycznych i stosunków międzynarodowych. Ten niezwykle wachlarz narodowości i biografii współautorów oraz dziedzin ich badań, a zatem i podejść do prezentowanego tematu, wskazuje na rzetelne i uczciwe potraktowanie postawionego we wstępie przez redaktora P. D. Williamsa postulatu o nieskładaniu bezpieczeństwa w ręce jednej tylko grupy specjalistów oraz tezy, że problem bezpieczeństwa można traktować na wiele różnych sposobów.

Publikacja *Security Studies. An Introduction*. opublikowana w 2008 r. przez wydawnictwo Routledge, jest pierwszą pracą powstałą pod redakcją P. D. Williamsa, która podejmuje tak szerokie spektrum tematów związanych z bezpieczeństwem. Poprzednie jego opracowania poruszają kwestie operacji pokojowych i konfliktów zbrojnych w Afryce. Są to m.in. *Africa in International Politics* z 2004 r., *Peace Operation and Global Order* z 2005 r. i *The New Multilateralism in South African Diplomacy* z 2006 r.

Należy podkreślić, że w obliczu braku wśród polskiej literatury przedmiotu tak kompleksowego i szczegółowego podręcznika, omawiającego kwestie bezpieczeństwa międzynarodowego, prezentowana publikacja stanowi niezwykle cenny nabytek dla polskiego czytelnika, zwłaszcza dla studentów, badaczy i innych osób, które potrzebują uporządkowania wiedzy oraz przejrzystego wprowadzenia

do tak obszernej dyscypliny, jaką są nauki o bezpieczeństwie.

Publikacja pt. *Security Studies. An Introduction*., będąca w opinii wydawnictwa Routledge, najobszerniejszym z dostępnych podręczników przedmiotu, charakteryzuje się spójną i przystępną strukturą. Dzieli się na 4 części. Każdy z rozdziałów opatrzony jest wprowadzeniem i zakończeniem, a także krótkim spisem treści i zwięzłym streszczeniem. Na końcu każdego tekstu znajdują się wskazówki dotyczące dalszej lektury w postaci rekomendacji kilku pozycji z krótkim ich opisem. W większości są to teksty źródłowe, publikacje angielskich i amerykańskich autorów, ale wśród nich pojawiają się także odnośniki do serwisów internetowych, a także filmów i audycji radiowych.

Zaskakuje jednak brak strony internetowej stanowiącej integralną część opracowania, na której znaleźć by się mogły dodatkowe materiały edukacyjne, co jest coraz popularniejszą praktyką stosowaną przy wydawaniu zachodnich podręczników akademickich. Taki serwis internetowy, będący *de facto* kontynuacją podjętych w publikacji wątków, mógłby być szczególnie przydatny w kontekście niezbyt precyzyjnej porady, jakiej udzielił czytelnikom prof. Williams we wstępie do przygotowanego przez siebie tomu, aby uzupełnili lekturę książki sięgnięciem po „jakieś” opracowania z dziedziny badań regionalnych oraz teksty spoza dyscypliny stosunków międzynarodowych.

Niezwykle bogatą treść książki poprzedza kilkustronicowe wprowadzenie Paula D. Williamsa na temat

badania bezpieczeństwa, w którym po krótko wyjaśnia on, czym są tytułowe studia bezpieczeństwa i jaki jest obszar ich badań. Odnosi się w nim także do problemu etnocentryzmu, o który często oskarżani są zachodni badacze przyznając, że brak zainteresowania poznawaniem innych regionów świata i przez to innych poglądów i przekonań na temat własnego regionu, przyczynia się do rozwoju napięć i może powodować nowe zagrożenia dla bezpieczeństwa. Jest to bardzo ważne wyznanie, które wciąż zbyt rzadko pojawia się w zachodnich publikacjach, a jeszcze rzadziej jest spełniane w praktyce.

Głównym celem opracowania, jak wskazuje prof. Williams we wstępie, jest stworzenie przeglądu perspektyw, koncepcji, instytucji i wyzwań, pomiędzy którymi rozpięte są współczesne badania bezpieczeństwa.

Pierwsze dwie części publikacji traktują o teorii, natomiast dwie następne o praktyce działań z dziedziny bezpieczeństwa międzynarodowego.

Pierwsza część książki zawiera najważniejsze ujęcia teoretyczne ośmiu głównych nurtów w badaniach bezpieczeństwa: realizmu, liberalizmu, teorii gier, konstruktywizmu, badań pokoju, teorii krytycznej, ujęć feministycznych i międzynarodowej socjologii politycznej.

Druga część omawia podstawowe pojęcia, które autorzy uznali za reprezentatywne dla przedmiotu debaty prowadzonych w centrach badań bezpieczeństwa międzynarodowego. Są to: niepewność, wojna, terroryzm, ludobójstwo i masowe mordy, konflikty etniczne, wymuszanie, bezpie-

czeństwo jednostki, ubóstwo, zmiany w środowisku i zdrowotność.

Trzecia część poświęcona jest instytucjom odpowiedzialnym za zagwarantowanie bezpieczeństwa i zapobieganie oraz zwalczanie jego zagrożeniom. Trzy rozdziały tej części rozpatrują system instytucjonalny międzynarodowej polityki bezpieczeństwa na poziomie sojuszy, instytucji regionalnych i Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Czwarta część podejmuje trudny temat wyzwań współczesności w postaci międzynarodowego handlu bronią, proliferacji broni jądrowej, przeciwdziałania terroryzmowi, walki z rebeliantami, operacji pokojowych, odpowiedzialności za ochronę, prywatyzacji bezpieczeństwa, transnarodowej przestępczości zorganizowanej, ruchów ludności i bezpieczeństwa energetycznego.

Zakończenie stanowi tekst Stuarda Crofta, pt. *Perspektywy badań bezpieczeństwa*, w którym przedstawia wizję przyszłości tego obszaru badawczego, jako zacierającego różnice między poszczególnymi dyscyplinami naukowymi i udowadnia, że obszar badawczy studiów bezpieczeństwa daleko wykracza poza dziedzinę stosunków międzynarodowych, w które próbuje się go na siłę wtłoczyć. Przedmiot badań bezpieczeństwa podlega ciągłej ewolucji, co umożliwia ciągłe rozwijanie nowych form refleksji nad jego zagadnieniami.

Publikację uzupełniają liczne rysunki, tabele i ramki systematyzujące wykładaną wiedzę i wprowadzające nowe informacje i dygresje. Na końcu książki znajduje się także ob-

szerny indeks ułatwiający korzystanie z niej.

Autorzy skupili się przede wszystkim na wyzwaniach współczesności i perspektywach ich przewyższania, którym poświęcili najwięcej miejsca oraz na siatce pojęciowej.

Na szczególną uwagę zasługuje rozdział autorstwa Paula D. Williamsa, pt. *Wojna*, w którym przedstawia trzy filozofie wojny: polityczną w rozumieniu Carla von Clausevitz, eschatologiczną, traktującą wojnę jako ratunek dla ludzkości i rozwiązanie dramatu, oraz przeciwstawną do niej katastroficzną, dla której wojna ma destrukcyjny wpływ na społeczeństwo.

Prezentowane opracowanie, pt. *Studia bezpieczeństwa* jest bogatym źródłem teorii naukowych i problemów badawczych pozostających w kręgu zainteresowań studiów nad bezpieczeństwem. Początkującym adeptom dziedziny bezpieczeństwa dostarcza odpowiednie podstawy do prowadzenia samodzielnych badań w tym obszarze. Pomimo przedstawionych nielicznych i drobnych mankamentów praca zbiorowa pt. *Studia bezpieczeństwa* stanowi ważną pozycję

wśród zagranicznych publikacji udostępnionych polskim czytelnikom, prezentując dorobek naukowy zachodnich uniwersytetów i innych ośrodków badawczych. Problematyka poruszana w książce jest niezwykle ważna, dotyczy fundamentalnych pytań, o to, czym są studia bezpieczeństwa, jaki jest ich przedmiot poznania i jak mają być uprawiane. Wpisuje się tym samym w dyskusję podejmowaną na polskim gruncie naukowym dotyczące formowania się stosunkowo nowej dyscypliny naukowej, jaką są nauki o bezpieczeństwie. Praca zbiorowa prezentuje najistotniejsze kwestie z problematyki zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Jednym z jej istotnych przesłań jest zwrócenie uwagi, że wszystkich niebezpieczeństw nigdy nie uda się ostatecznie wyeliminować i nawet najlepsze przepisy i najlepsze systemy zabezpieczeń mogą się nie sprawdzić, dlatego przy ocenie zagrożeń warto skorzystać z podejścia interdyscyplinarnego, które redaktor recenzowanej publikacji stawia na pierwszy miejsc.

Maria Heliodora Ryszkowska